

Autoreferat (w języku polskim)

1. Imię i nazwisko: Łukasz Grabowski

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

- Doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa na podstawie rozprawy pt. *Analiza korpusowa tekstu równoległego „Lolity” V. Nabokova i jej przekładów na język rosyjski i polski*, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Tadeusza Piotrowskiego (stopień naukowy nadany decyzją Rady Wydziału UO z dnia 8.04.2010).
- Magister filologii ze specjalnością filologia angielska – dyplom uzyskany w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Opolskiego (12.06.2006)
- Magister filologii ze specjalnością język biznesu – dyplom uzyskany w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Opolskiego (03.06.2005)

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

2004-2005 – asystent-stażysta w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej UO

2005-2008 – asystent w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej UO

2009 – 2010 – asystent w Instytucie Filologii Angielskiej UO

Od 2010 – adiunkt w Instytucie Filologii Angielskiej UO

Od 2010 – wykładowca na umowę o dzieło w Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu

4. Wskazane osiągnięcia wynikające z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 ze zm.)

Tytuł osiągnięcia naukowego: *korpusowe badanie zróżnicowania leksyki i frazeologii w tekstach farmaceutycznych*

- (1) Grabowski, Ł. (2015). *Phraseology in English Pharmaceutical Discourse: A Corpus-Driven Study of Register Variation*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego. 312 str. (ISBN: 978-83-7395-643-8). [monografia] [15]
- (2) Grabowski, Ł. (2015). “Keywords and lexical bundles within English pharmaceutical discourse: a corpus-driven description”. *English for Specific Purposes*, 38: 23-33 (DOI: 10.1016/j.esp.2014.10.004) [artykuł] [21]

- (3) Grabowski, Ł. (2014). "On Lexical Bundles in Polish Patient Information Leaflets: A Corpus-Driven Study". *Studies in Polish Linguistics*, 9 (1): 21-43 (DOI: 10.4467/23005920SPL.14.002.2186). [artykuł] [20]

5. Omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Jako osiągnięcie naukowe zgłaszam monografię pt. *Phraseology in English Pharmaceutical Discourse: A Corpus-Driven Study of Register Variation* [15] oraz dwa powiązane z nią artykuły naukowe [20, 21].

W ciągu ostatnich pięciu lat, tj. po obronie w 2010 r. pracy doktorskiej z dziedziny przekładoznawstwa opisowego, moje zainteresowania naukowe skupiły się m.in. na frazeologii, a zwłaszcza na wykorzystaniu metod językoznawstwa korpusowego do identyfikacji i opisu frazeologizmów w tekstach, ze szczególnym naciskiem na opis frekwencji i dystrybucji jednostek wielowyrazowych, a także na pełnione przez nie funkcje dyskursywne. Owocem moich zainteresowań było uzyskanie w dniu 5 grudnia 2013 r., na mocy decyzji Dyrektora NCN nr DEC-2013/09/D/HS2/00543, grantu badawczego (program Sonata 5) na dokończenie realizacji projektu naukowego pt. *Zróżnicowanie leksyki i frazeologii w angielskich tekstach farmaceutycznych: badanie korpusowe*.

Ogólnie rzecz ujmując, celem projektu, a tym samym badania przedstawionego w monografii pt. *Phraseology in English Pharmaceutical Discourse: A Corpus-Driven Study of Register Variation* [15], jest wypełnienie luki w zakresie korpusowych badań nad językowym zróżnicowaniem angielskiego dyskursu farmaceutycznego, a także zaproponowanie i przetestowanie metodologii służącej do opisu najczęstszej leksyki i frazeologii w tekstach, nazwanej „podstawowym profilem leksykalno-frazeologicznym typu tekstu”. Proponowany w monografii model badawczy, szczegółowo opisany w jej rozdziale trzecim, stanowi syntezę i rozszerzenie wcześniej opracowanych metodologii¹, przez co umożliwi opisanie zarówno jednostek jednowyrazowych, jak i ciągłych oraz nieciągłych związków wielowyrazowych, pod względem ich frekwencji, dystrybucji i funkcji dyskursywnych w różnych typach tekstów składających się na dyskurs specjalistyczny.

¹ Np. przez Bibera, Conrad and Cortes (2004), Hylanda (2008), Roemer (2009, 2010), czy też Goździa-Roszkowskiego (2011).

Wykonane z perspektywy rejestru języka (Biber & Conrad 2009) badanie obejmuje charakterystykę występowania, dystrybucji i funkcji dyskursywnych najczęstszych słów kluczowych (*keywords*), zbitek wielowyrazowych (*lexical bundles*) oraz ram frazowych (*phrase frames*) spotykanych w czterech różnych typach angielskich tekstów farmaceutycznych: ulotkach dla pacjentów, skróconych charakterystykach produktów leczniczych, protokołach z badań klinicznych leków oraz fragmentach rozdziałów z podręczników akademickich z dziedziny farmakologii, zebranych w specjalnie do tego celu stworzonym korpusie tekstów farmaceutycznych, obejmującym ok. 2,2 mln wyrazów tekstowych. Takie podejście umożliwia bardziej obiektywne określenie czy dana cecha języka jest bardziej typowa dla danego rejestru w porównaniu z podejściem opartym na intuicji badacza, które zazwyczaj uwypukla to co nietypowe i rzadkie w tekście.²

Korzystając z modelu analizy rejestru języka (Biber & Conrad 2009), badanie przeprowadzono w trzech etapach, na które składają się: charakterystyka sytuacyjna rejestrów farmaceutycznych (określenie nadawców i odbiorców tekstu i relacji między nimi, medium komunikacji, okoliczności powstania tekstu, a także jego tematyki i funkcji komunikacyjnej); charakterystyka językowa (identyfikacja słów kluczowych, zbitek wielowyrazowych i ram frazowych) oraz charakterystyka funkcjonalna (wskazanie na powiązania między charakterystyką sytuacyjną poszczególnych typów tekstów i ich cechami językowymi, mające na celu wyjaśnienie, dlaczego dane cechy językowe występują w poszczególnych rejestrach farmaceutycznych z wysoką frekwencją). Tym samym w badaniu osadzonym w metodologii korpusowej szeroko wykorzystano zarówno metody ilościowe, jak i jakościowe.

Hipoteza badawcza postawiona w opisywanym badaniu wywodzi się z koncepcji wariabilności w użyciu języka, tj. zmienności wyboru form językowych w różnych kontekstach sytuacyjno-komunikacyjnych. W związku z istnieniem różnych użytkowników, okoliczności powstania, celów i funkcji komunikacyjnych czterech odmian/gatunków tekstów

² Zważywszy na specyfikę podejścia korpusowego w badaniu frazeologii (np. nierozzerwalność leksyki i gramatyki, a także formy i znaczenia; identyfikacja frazeologizmów w korpusach tekstów na podstawie frekwencji ciągłych i nieciągłych jednostek wielowyrazowych; marginalizacja jednostek klasyfikowanych jako idiomy, przysłowia, skrzydlate słowa itp.), a także zważywszy na bogaty aparat koncepcyjno-terminologiczno-metodologiczny, autor proponuje określenie takiego nurtu badań mianem „frazeologii korpusowej” w celu jej odróżnienia od tradycyjnych, opartych na intuicji badacza, badań nad frazeologią, znanych od czasów Wiktora Winogradowa. W literaturze specjalistycznej takie podejście jest również określane mianem frazeologii dystrybucyjnej (*distributional phraseology*), frazeologii sterowanej frekwencją (*frequency-driven phraseology*), czy też frazeologii sterowanej danymi (*data-driven phraseology*), by użyć określeń stosowanych przez m.in. Sylviane Granger i Magali Paquot (2008), Stefana Griesa (2008), czy Piotra Pęczika. Rozdział drugi monografii stanowi syntetyczny opis różnic pomiędzy tradycyjnym a korpusowym nurtem badań nad frazeologią, w którym autor szczegółowo przedstawił różne podejścia i koncepcje osadzone w metodologii stricte korpusowej, takie jak m.in. zasada idiomu, gramatyka wzorców, torowanie leksykalne, zbitki wielowyrazowe, skipgramy, ramy frazowe, concgramy, czy też sekwencje semantyczne. Na koniec, w tym samym rozdziale, autor podjął próbę naszkicowania ram definicyjnych frazeologii korpusowej.

farmaceutycznych przyjęto hipotezę, że różne typy tekstów farmaceutycznych wykazują wysoki stopień zróżnicowania językowego w zakresie użycia, dystrybucji i funkcji słownictwa i frazeologii (pomimo faktu, że wszystkie analizowane typy tekstów traktują o lekach).

Opisywany projekt jest pierwszą próbą zbadania angielskiego dyskursu farmaceutycznego z wykorzystaniem metod badawczych oferowanych przez językoznawstwo korpusowe; próba ta nie wpisuje się w dotychczasowe fragmentaryczne i uogólnione opisy języka medycyny. Wyniki badania, które uwypuklają niejednorodność językową angielskiego dyskursu farmaceutycznego, dostarczają nowej wiedzy w zakresie opisu języka angielskiego używanego do celów specjalistycznych (farmaceutycznych) i mogą być zastosowane m.in. w nauczaniu specjalistycznego języka angielskiego lub w praktyce przekładu tekstów farmaceutycznych. Końcowym rezultatem projektu jest monografia habilitacyjna pt. *Phraseology in English Pharmaceutical Discourse: A Corpus-Driven Study of Register Variation* [15], która ukazała się drukiem w 2015 r. nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Opolskiego. Monografia składa się ze wstępu, trzech rozdziałów teoretycznych (poświęconych odpowiednio charakterystyce dyskursu farmaceutycznego, badaniom formułczości i frazeologii z użyciem metod korpusowych, a także językowym wyznacznikom zróżnicowania leksyki i frazeologii w różnych typach i gatunkach tekstów), rozdziału metodologicznego, trzech rozdziałów analitycznych (empirycznych) i podsumowania. Oprócz monografii, cząstkowe wyniki badania opublikowałem w czasopiśmie *English for Specific Purposes*³ [21] (2015, 38: 23-33). Wyniki badań pilotażowych opublikowałem w czasopiśmie *Procedia – Social and Behavioural Sciences* [18] (wyd. Elsevier) oraz jako rozdział w monografii [34] (wyd. Springer).

Poniżej w dużym skrócie omawiam najważniejsze wyniki otrzymane w trakcie realizacji projektu oraz przedstawione w monografii [15] i artykule naukowym [21], które stanowią podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Wyniki analizy słownictwa w tekstach farmaceutycznych pokazują, że podręczniki akademickie z dziedziny farmakologii są najbardziej zróżnicowane w zakresie leksyki, a protokoły z badań klinicznych leków najmniej (co potwierdziły liczba słów kluczowych i wartość wskaźnika STTR). Analiza słów kluczowych wykazała, że ulotki dla pacjentów cechują się częstym występowaniem słów wyrażających zalecenia dla pacjentów, jak

³ Lista A, 35 pkt. w 2014 r; IF = 0.953; wyd. Elsevier.

przyjmować lek, określających postać leku oraz wyjaśniających skład leku; duża liczba wyrazów funkcyjnych oraz typowych dla języka ogólnego pokazuje, że ulotki dla pacjentów są skierowane do przeciętnego pacjenta (konsumenta leków), a nie do specjalisty. Skrócone charakterystyki produktów leczniczych cechują się częstym występowaniem nazw substancji chemicznych, sposobów i metod przyjmowania leków, a także różnych jednostek miar stosowanych dla leków. W protokołach z badań klinicznych leków najczęściej występują słowa określające różny status osób lub instytucji zaangażowanych w badania kliniczne, a także procedury, które składają się na poszczególne etapy badań klinicznych. W podręcznikach akademickich z kolei przeważają słowa kluczowe opisujące procesy chemiczne i związki chemiczne, a także słownictwo ogólne, w tym wyrazy funkcyjne (zaimki anaforyczne, spójniki parataktyczne i hipotaktyczne), które zwiększają stopień przejrzystości i spójności tekstów.

Analiza najczęściej występujących zbitek wielowyrazowych wykazała, że w ulotkach dla pacjentów przeważają zbitki wyrażające postawy i wartościowanie, w szczególności zbitki pełniące funkcje dyrektyw i zaleceń, a także wyrażające oczekiwania. W skróconych charakterystykach produktów leczniczych przeważają zbitki pełniące funkcje referencyjne; najczęściej są to grupy rzeczownikowe, często terminy specjalistyczne, opisujące zjawiska i pojęcia typowe dla specjalistycznej dziedziny wiedzy. Protokoły z badań klinicznych leków cechują się częstym występowaniem zbitek organizujących dyskurs oraz pełniących funkcje referencyjne; oba typy zbitek opisują również makrostrukturę tego gatunku tekstu farmaceutycznego. Na koniec w podręcznikach akademickich z dziedziny farmakologii przeważają zbitki organizujące dyskurs, tj. pełniące funkcje ram składniowych (*framing signals*), zwiększające stopień spójności tekstu, wskazujące na związki przyczynowe i skutkowe, a także zbitki pełniące funkcje referencyjne, tj. odnoszące się do stosowania leków.

Wyniki analizy ram frazowych wykazały m.in., że ramy frazowe organizujące dyskurs są najczęstsze w ulotkach dla pacjentów: duża liczba wariantów tekstowych ram frazowych, zwłaszcza wprowadzających zdania warunkowe oraz pełniących funkcje ram składniowych wskazują, że ulotki dla pacjentów cechują się dużym stopniem zróżnicowania języka i frazeologii. Z drugiej strony, w protokołach z badań klinicznych leków ramy frazowe są mało zróżnicowane, a najczęściej występujące pełnią funkcje referencyjne (najczęściej odnoszą się do różnych etapów badań klinicznych). Badanie ram frazowych wykazało, że, po pierwsze, wyrazy (tzw. wypełniacze ram frazowych) występujące w podobnych strukturach składniowych są najczęściej powiązane ze sobą znaczeniowo, co sprawia, że bywają często powiązane z tematyką tekstu lub wskazują na określony rejestr języka.

Ogólnie rzecz ujmując, wyniki badania potwierdziły wyjściową hipotezę badawczą i wykazały istotny związek pomiędzy funkcjami komunikacyjnymi i kontekstem użycia poszczególnych typów tekstów farmaceutycznych, traktowanych jako cztery oddzielne rejestry języka, a dystrybucją, frekwencją i funkcjami dyskursywnymi najczęściej używanych słów kluczowych, zbitek wielowyrazowych i ram frazowych. Innymi słowy, wyniki badania wykazały wysoki stopień zróżnicowania leksyki i frazeologii między poszczególnymi typami tekstów farmaceutycznych, które wynika z różnych funkcji komunikacyjnych czterech analizowanych typów tekstów. Wyniki badania dostarczają możliwie pełnego opisu podobieństw i różnic co do wyboru cech językowych (leksyki i frazeologii) pomiędzy czterema różnymi odmianami tekstów oraz zróżnicowania leksyki i frazeologii w poszczególnych odmianach tekstów farmaceutycznych. Taki zakres opisu użycia i funkcji kluczowego słownictwa i frazeologii, jak opisany w badaniu, nazywam „podstawowym profilem leksykalno-frazeologicznym typu tekstu”, który – jako model badawczy – może w przyszłości zainspirować dalsze badania nad zróżnicowaniem językowym innych dyskursów specjalistycznych (w tym także na materiale w języku innym niż angielski). Przeprowadzone badanie stanowi istotny wkład we współczesną metodologię badań nad frazeologią na sposób korpusowy – zwłaszcza w zakresie opisu użycia i funkcji ram frazowych, co dotychczas nie spotkało się ze szczególnym zainteresowaniem badaczy, a także dostarczają nowej wiedzy w zakresie opisu języka angielskiego dla celów specjalistycznych (tj. farmaceutycznych). Ponadto wykonane badanie dostarczyło nowych i aktualnych danych potrzebnych do opisu języka angielskiego używanego w celach specjalistycznych w sektorze farmaceutycznym, które mogą zostać wykorzystane m.in. w nauczaniu języka angielskiego do celów specjalistycznych (farmaceutycznych) lub w tłumaczeniu tekstów farmaceutycznych.

Zainspirowany badaniem leksyki i frazeologii w angielskich tekstach farmaceutycznych podjąłem również próbę zbadania zbitek wielowyrazowych w tekstach napisanych w języku polskim. Motywacją do napisania artykułu był fakt, iż dotychczas rzadko podejmowano się korpusowych badań nad często powtarzalnymi frazeologizmami w polskich tekstach specjalistycznych. W badaniu, którego wyniki zostały opublikowane w czasopiśmie *Studies in Polish Linguistics*⁴ [20] (2014, 9 (1): 21-43) przebadalem próbkę 100 ulotek dla pacjentów napisanych w języku polskim i wykazałem związek pomiędzy wysoką frekwencją zbitek wielowyrazowych a funkcją komunikacyjną i kontekstem sytuacyjnym, w

⁴ Lista B, 8 pkt. w 2014 r.; wyd. Uniwersytet Jagielloński.

których zazwyczaj używane są ulotki dla pacjentów. Ponadto w artykule przedstawiłem szereg propozycji metodologicznych w kontekście przyszłych badań nad zbitkami wielowyrzutowymi na materiale polskich tekstów.

Bibliografia

- Biber, D., Conrad, S. & Cortes, V. (2004). "If you look at...: Lexical bundles in university teaching and textbooks". *Applied Linguistics*, 25 (3), 371–405.
- Biber, D., Conrad, S. (2009). *Register, genre and style*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goźdz-Roszkowski, S. (2011). *Patterns of Linguistic Variation in American Legal English. A Corpus-Based Study*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Granger, S., Paquot, M. (2008). „Disentangling the phraseological web”. [w:] S. Granger, F. Meunier (red.), *Phraseology: An interdisciplinary perspective*. Amsterdam: John Benjamins, 27-50.
- Gries, S. (2008). "Phraseology and linguistic theory: a brief survey". [w:] S. Granger, F. Meunier (red.), *Phraseology: An interdisciplinary perspective*. Amsterdam: John Benjamins, 3-26.
- Hyland, K. (2008). As can be seen: Lexical bundles and disciplinary variation". *English for Specific Purposes*, 27, 4–21.
- Pęzik, P. (2013). Paradygmat dystrybucyjny w badaniach frazeologicznych. Powtarzalność, reprodukcja i idiomatyzacja. *Metodologie Językoznawstwa. Ewolucja Języka, Ewolucja Teorii Językoznawczych*. [w:] P. Stalmaszczyk (red.), 143–160. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Roemer, U. (2009). "English in Academia: Does Nativeness Matter?". *Anglistik: International Journal of English Studies* 20(2): 89-100
- Roemer, U. (2010). "Establishing the phraseological profile of a text type. The construction of meaning in academic discourse". *English Text Construction*, 3 (1): 95-119.

6. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Oprócz opisanych powyżej korpusowych badań nad frazeologią języka angielskiego i polskiego dla celów specjalistycznych (farmaceutycznych), w obszarze moich zainteresowań naukowych znajdowały się również inne problemy z obszaru językoznawstwa korpusowego, przekładoznawstwa opisowego, a także leksykografii. Mówiąc ściślej, interesowały mnie, i nadal interesują, zagadnienia związane z zastosowaniem metodologii językoznawstwa korpusowego i stylometrii komputerowej w badaniach nad przekładem (w szczególności w badaniach opisowych nad uniwersaliami tłumaczeniowymi na przykładzie tłumaczeń z języka polskiego na angielski i odwrotnie), które chciałbym opisać poniżej.

Motywacją do podjęcia badań korpusowych nad przekładem, a w szczególności nad uniwersaliami tłumaczeniowymi, był (i ciągle jest) niedobór tego typu studiów na materiale w języku polskim, rosyjskim i – jednocześnie – angielskim, i to pomimo faktu, że termin „uniwersalia tłumaczeniowe” oraz „uniwersalne cechy tłumaczenia” (ang. *translation universals, universal features of translation*) został ukuty przez Baker (1993: 243) ponad 20 lat temu. Wtedy też wspomniana badaczka postawiła hipotezę, że tłumaczenia różnią się od tekstów nietłumaczonych, napisanych przez rodzimych użytkowników języka, w zakresie

cech językowych i stylistycznych. Tym samym – jak pisze Baker (ibid.) – „uniwersaliami tłumaczeniowymi” nazywamy cechy językowe, które są typowe dla tekstów tłumaczonych i które występują w nich niezależnie od danego języka źródłowego i docelowego. Problematykę uniwersaliów tłumaczeniowych i stylu tłumaczenia poruszyłem w doktoracie (napisanym pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Tadeusza Piotrowskiego i obronionym w marcu 2010 r.), a także przedstawiłem szerzej w monografii podoktorskiej (Grabowski 2012) [14], wydanej nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Opolskiego, która była poświęcona porównaniu tekstów równoległych oraz korpusów referencyjnych. Celem badania było opisanie zmiany w tłumaczeniach w stosunku do oryginału oraz określenie różnic między językiem tekstów tłumaczonych i nietłumaczonych. Ścisłej mówiąc, w badaniu dokonano korpusowej analizy porównawczej powieści Władimira Nabokova pt. *Lolita* (1955), jej tłumaczenia, pióra także Nabokova, na język rosyjski (1967) oraz dwóch polskich przekładów tej powieści Roberta Stillera (1991) i Michała Kłobukowskiego (1997). Wymienione teksty literackie nazwałem tekstami równoległymi, a do analizy wykorzystałem również specjalnie zebrane korpusy referencyjne, zawierające oryginalne teksty literackie, w języku rosyjskim i polskim, opublikowane mniej więcej w tym samym czasie, gdy pojawiły się odpowiednie wersje analizowanej powieści. Motywacją do przeprowadzenia takiego właśnie badania był niedobór badań korpusowych nad przekładem, zwłaszcza nad uniwersaliami tłumaczeniowymi, na materiale rosyjskim, polskim i – jednocześnie – angielskim. Badanie zostało przeprowadzone w kilku etapach, takich jak m.in. porównanie statystyki opisowej, list frekwencyjnych, profili frekwencji wyrazów, spektrów frekwencji wyrazów oraz list wyrazów kluczowych. Podczas analizy danych ilościowych otrzymanych w trakcie badania zwróciłem uwagę na różnice między tekstami tłumaczonymi i nietłumaczonymi w zakresie bogactwa leksykalnego, dystrybucji wyrazów o wysokiej i niskiej frekwencji w tekście, ilości powtórzeń w tekście oraz precyzji i zwięzłości stylu.

W dużym skrócie, wyniki badania wykazały m. in., że rosyjskie i polskie tłumaczenia „Lolity” są bardziej zróżnicowane leksykalnie, mają mniejszą ilość powtórzeń, a także dłuższe i bardziej eksplicytne zdania niż typowe teksty nietłumaczone zebrane w korpusach referencyjnych. Ponadto wykazano, że Stiller i Kłobukowski używali nietypowo długich zdań, bardziej typowych dla angielskiego oryginału analizowanej powieści. Porównanie profili frekwencyjnych i spektrów frekwencji wykazało, że tzw. cztery kluczowe wzorce użycia leksyki (Laviosa 1998) typowe dla współczesnej prozy tłumaczonej na język angielski nie potwierdziły się w odniesieniu do rosyjskiego auto-przekładu „Lolity”, ani do dwóch polskich tłumaczeń rzeczony powieści. Porównanie dwóch ostatnich wykazało, że

tłumaczenie Stillera cechuje się większą ilością bardziej archaicznego i rzadkiego słownictwa w literackiej polszczyźnie II poł. XX wieku, a tłumaczenie pióra Kłobukowskiego, z kolei, zawiera więcej słów używanych potocznie. Tym samym tłumaczenie Roberta Stillera może wydawać się bardziej wyszukane w zakresie leksyki, a jego lektura może stanowić większe wyzwanie intelektualne dla czytelników, co podkreślam również w artykułach prezentujących częściowe wyniki badania przedstawione na konferencjach naukowych [24], [27], [30], [31]. Na koniec należy stwierdzić, że w obu tłumaczeniach odnajdujemy ślady egzotyzacji (np. przenoszenie lub tłumaczenie dosłowne nazw własnych: postaci, miejsc, itd.), jednak w tłumaczeniu Kłobukowskiego odnajdujemy również ślady udomowienia (np. wykorzystanie konwencjonalnych jednostek miar).

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (w 2010 roku) starałem się pozostać w kręgu teoretycznych, metodologicznych oraz praktycznych zagadnień związanych z zastosowaniem metod korpusowych w badaniach nad przekładem. Szczególną uwagę zwróciłem na dotychczas szerzej niezbadany obszar badawczy, tj. badania nad uniwersaliami tłumaczeniowymi na materiale tekstów napisanych w języku polskim lub angielskim, np. [17, 25, 29]. Ponadto wraz z Tadeuszem Piotrowskim współredagowałem zbiór artykułów pt. *The Translator and the Computer* [16], obejmujący 12 tekstów traktujących o praktycznych aspektach wykorzystania komputera i narzędzi informatycznych w pracy tłumacza, a także o praktycznym wykorzystaniu technologii komputerowych w badaniach nad przekładem (w szczególności nad atrybucją autorstwa przekładów, stylem tłumacza, uniwersaliami tłumaczeniowymi i jakością przekładu maszynowego). We wspomnianym tomie opublikowałem również tekst traktujący o badaniach uniwersaliów tłumaczeniowych na przykładzie literatury science fiction napisanej oryginalnie w języku angielskim oraz tłumaczonej na angielski z języka rosyjskiego [29]. Ponadto jestem autorem rozdziału [35] traktującego o wykorzystaniu korpusów językowych i metodologii korpusowej w przekładoznawstwie opisowym (*Corpora and Descriptive Translation Studies*), stanowiącego część podręcznika akademickiego pt. *Ways to Translation* (pod red. Łukasza Boguckiego, Stanisława Goździa-Roszkowskiego i Piotra Stalmaszczyka).

Spośród wszystkich swoich publikacji w opisywanym temacie chciałbym szczególnie wyróżnić artykuł pt. „Interfacing Corpus Linguistics and Computational Stylistics: Translation Universals in Translational Literary Polish” [19], który ukazał się drukiem w

czasopiśmie *International Journal of Corpus Linguistics*⁵ (2013, 18(2): 254-280). W dużym skrócie, we wspomnianym badaniu weryfikuję hipotezę dotyczącą uniwersalium tłumaczeniowego uproszczenia i konwergencji (wzajemnego podobieństwa przekładów) na przykładzie specjalnie stworzonego korpusu polskich tekstów literackich, tłumaczonych i nietłumaczonych, zrównoważonego pod kątem płci autorów oryginałów i tłumaczeń. W badaniu wykorzystałem m.in. metody wielowymiarowe zaczerpnięte z językoznawstwa korpusowego, stylometrii komputerowej i atrybucji autorskiej (np. analiza głównych składowych (*PCA*), analiza skupień (*cluster analysis*), metoda Delta, zaproponowana przez Burrowsa (2002), a także wybrane testy istotności statystycznej). Wyniki przeprowadzonego badania wykazały, że hipoteza dotycząca uproszczenia potwierdziła się jedynie w odniesieniu do średniej długości zdania (niższa w tekstach tłumaczonych; różnica okazała się istotna statystycznie), natomiast hipoteza dotycząca konwergencji potwierdziła się jedynie w przypadku wariancji dla średniej długości zdania (wyższa w tekstach nietłumaczonych; różnica okazała się istotna statystycznie). Obydwa postulowane uniwersalia nie potwierdziły się w zakresie bogactwa leksykalnego i wariancji dla bogactwa leksykalnego. Na koniec, wyniki analiz wielowymiarowych, tj. analizy głównych składowych i analizy skupień, wykazały, że tłumaczenia są bardziej podobne do siebie (niż teksty nietłumaczone) w zakresie frekwencji i dystrybucji 1,000 najczęstszych wyrazów; podobieństwo tekstów zopercjonalizowałem jako dystans między frekwencją a dystrybucją wyrazów w tekstach, który zmierzono metodą Delta (Burrows 2002). Narzędziem wykorzystanym w badaniu był skrypt napisany w języku programowania R (Eder i Rybicki 2011) i wykorzystywany do badań stylometrycznych. Ogólnie rzecz ujmując, wyniki badania wykazały, że uniwersalia tłumaczeniowe nie mają charakteru absolutnego (tj. nie mają zastosowania do wszystkich tłumaczeń), ale stanowią raczej pewne tendencje obserwowalne w przekładzie (a mówiąc ściślej – w analizowanych tekstach tłumaczonych i nietłumaczonych).

W latach 2006-2014 uczestniczyłem w projekcie naukowym z dziedziny leksykografii przekładowej pt. *Podręczny idiomatykon polsko-rosyjski* (pod. kierunkiem prof. dra hab. Wojciecha Chlebdy), realizowanym w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Opolskiego. W ramach tego projektu opublikowałem 4 działy tematyczne słownika [10, 11, 12, 13], a także 3 artykuły stanowiące część obudowy teoretycznej projektu [22, 25, 32] oraz uczestniczyłem – jednak już w mniejszym zakresie – w przygotowaniu tomu

⁵ Lista A, 25 pkt. w 2013 r., IF = 0.564; wyd. John Benjamins.

zbiorczego pt. *Polsko-rosyjski słownik par przekładowych. Tom zbiorczy podręcznego idiomatykonu polsko-rosyjskiego (z. 1–5)* [37] pod redakcją Wojciecha Chlebdy, który ukazał się drukiem w roku 2014 nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Opolskiego.

Niektóre teoretyczne rozważania nad badaniem frazeologizmów na sposób korpusowy przedstawiłem na posiedzeniu Sekcji Frazeologicznej Komitetu Językoznawstwa PAN (25.10.2013 r.) w referacie *O frazeologii z perspektywy językoznawstwa korpusowego. Przegląd głównych nurtów badawczych ostatniego dwudziestolecia w Wielkiej Brytanii i USA*. Celem ww. referatu było naszkicowanie zasięgu, ram i podstawowych założeń korpusowych badań nad frazeologią, a także naszkicowanie ram definicyjnych frazeologii korpusowej. Mówiąc ściślej, referat stanowił zbiór pewnych tez i rozważań nad zastosowaniem metodologii językoznawstwa korpusowego we frazeologii przez pryzmat najważniejszych nurtów badawczych, które w ostatnich dwóch dekadach rozwinęły się w Wielkiej Brytanii i USA. Ów tekst uważam za szczególnie cenny, ponieważ z jednej strony badania korpusowe nad frazeologią w Polsce należą ciągle do rzadkości, a z drugiej strony językoznawcy korpusowi i komputerowi bywają słabo zaznajomieni z bardziej tradycyjnymi nurtami badań nad frazeologią, w których często nie było ani miejsca, ani możliwości, aby wspomagać się w analizach komputerem.

Ważnym momentem w mojej dotychczasowej pracy naukowej było uzyskanie – w drodze otwartego międzynarodowego konkursu – stypendium podoktorskiego przyznanego przez Centrum Zaawansowanych Badań nad Językiem Angielskim (*Centre for Advanced Research in English, CARE*) na Uniwersytecie w Birmingham w Wielkiej Brytanii. Podczas dwumiesięcznego pobytu (od 17.05-15.07.2013 r.) miałem możliwość m.in. prowadzenia zajęć otwartych dla studentów, uzyskania konsultacji specjalistycznych, wygłoszenia wykładu gościnnego, a także pełnego korzystania z infrastruktury uczelni (w tym biblioteki). W roku 2012 uzyskałem w drodze otwartego konkursu stypendium podoktorskie od Europejskiego Stowarzyszenia na Rzecz Badania Języka Angielskiego (ESSE post-doc bursary type B).

Chciałbym wspomnieć jeszcze o swoim uczestnictwie – jako osoby współpracującej – w międzynarodowym projekcie, finansowanym ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (grant nr 0132/NPRH2/H12/81/2012) pod nazwą „Metody analizy językowego obrazu świata w kontekście badań porównawczych”, afiliowanym przy Instytucie Slawistyki PAN (kierownikiem projektu jest prof. zw. dr hab. Jerzy Bartmiński). Dotychczas w trakcie

realizacji projektu wystąpiłem z referatem pt. *Obraz Europy w Brytyjskim Korpusie Narodowym* podczas VI Konwersatorium EUROJOS w Lublinie (21-23 listopada 2012 r.), a także opublikowałem artykuł [33] – pod takim samym tytułem – w tomie pt. *Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów II* pod redakcją J. Bartmińskiego, S. Niebrzegowskiej-Bartmińskiej i I. Bielińskiej-Gardziel, który ukazał się drukiem w 2014 r. nakładem Wydawnictwa UMCS w Lublinie.

W trakcie swojej pracy naukowo-dydaktycznej zostałem zaproszony do wygłoszenia czterech wykładów gościnnych w następujących uczelniach wyższych lub instytucjach naukowych:

- Instytut Sławistyki, Uniwersytet w Poczdamie (Niemcy), 22.11.2006, wykład gościnny/zajęcia warsztatowe pt. *Национальный корпус русского языка. Пример использования в практике обучения и практике перевода*
- Instytut Anglistyki (obecnie Wydział Anglistyki), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 21.11.2011, wykład gościnny pt. *In search of translation universals in translational literary Polish: interfacing corpus linguistics and computational stylistics*
- Department of English, University of Birmingham (Wielka Brytania), 19.06.2013. Wykład gościnny podczas Sympozjum CARE: *Interfacing Corpus Linguistics, Phraseology and Register Analysis*
- Sekcja Frazeologiczna Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, 25.10.2013. Wystąpienie z referatem pt. *O frazeologii z perspektywy językoznawstwa korpusowego. Przegląd głównych nurtów badawczych ostatniego dwudziestolecia w Wielkiej Brytanii i USA*

Wyniki moich dotychczasowych badań przedstawiłem na wielu konferencjach naukowych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych, a także podczas warsztatów specjalistycznych (szczegółowe informacje znajdują się w Załączniku nr 4). Spośród nich chciałbym szczególnie wyróżnić następujące wydarzenia: *Practical Applications of Language Corpora PALC* (Łódź 2007, 2009, 2011 i 2014), *International Conference "Linguistics Beyond and Within"* (Lublin 2014), *Thumacz a komputer* (Wrocław 2014 i 2012), *Formulaic Language Research Network Conference* (Swansea 2014), *2nd Asia-Pacific Corpus Linguistics Conference* (Hongkong 2014), *Stylometry@Kraków* (2013), *Corpus Linguistics 2013* (Lancaster 2013), *5th International Conference on Corpus Linguistics* (Alicante 2013),

Corpus Linguistics 2011: Discourse and Corpus Linguistics (Birmingham 2011), *Slavicorp* (Warszawa 2010), *5th Maastricht-Lodz Duo Colloquium on Translation and Meaning* (Łódź 2010), *Computational and Corpus Linguistics Conference Linguide* (Kijów 2006).

Wykaz moich publikacji – opublikowanych zarówno przed, jak i po uzyskaniu stopnia naukowego doktora - oraz wystąpień na konferencjach naukowych znajduje się w odpowiednio w Załączniku nr 4 i 6 do mojego wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Bibliografia

- Baker, M. 1993. „Corpus Linguistics and Translation Studies: Implications and applications”. [w:] M. Baker, G. Francis & E. Tognini-Bonelli (red.), *Text and Technology. In Honour of John Sinclair*. Amsterdam: John Benjamins, 233-250.
- Burrows, J. 2002. “‘Delta’: A measure of stylistic difference and a guide to likely authorship”. *Literary and Linguistic Computing*, 17 (3), 267-287.
- Eder, M. & Rybicki, J. 2011. „Stylometry with R”. [w:] *Digital Humanities 2011: Conference Abstracts*. Stanford University, Stanford, CA, 308-311.
- Laviosa, S. 1998. “Core patterns of lexical use in a comparable corpus of English narrative prose”. *Meta*, 43(4), 557-570.

7. Działalność dydaktyczna

W ramach mojej działalności dydaktycznej prowadziłem – na studiach pierwszego i drugiego stopnia w trybie dziennym, wieczorowym lub zaocznym – wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i seminaria z następujących przedmiotów: praktyczna nauka języka rosyjskiego, praktyczna nauka języka angielskiego (sprawności zintegrowane, konwersatoria, pisanie akademickie, słownictwo i gramatyka), elementy językoznawstwa kontrastywnego, elementy socjolingwistyki, tłumaczenia specjalistyczne (ekonomiczne), tłumaczenia ogólne, elementy tłumaczenia tekstów prawniczych, teoria przekładu. Prowadziłem również dwukrotnie seminarium licencjackie, seminarium magisterskie (wypromowałem 21 magistrów), a także zrecenzowałem 18 prac magisterskich.

Podczas pobytu na stypendium podoktorskim na Uniwersytecie w Birmingham (maj-lipiec 2013 r.) prowadziłem zajęcia otwarte dla studentów i doktorantów, poświęcone wykorzystaniu metod korpusowych w badaniu zróżnicowania słownictwa i frazeologii w różnych typach i gatunkach tekstów napisanych w języku angielskim. Wcześniej, w maju 2010 r., podczas pobytu na Uniwersytecie w Jaen (Hiszpania) w ramach programu wymiany wykładowców Socrates/Erasmus (*Teaching Staff Mobility Grant*) prowadziłem tamże cykl

zajęć traktujących o wybranych zagadnieniach z zakresu socjolingwistyki i językoznawstwa korpusowego.

Będąc członkiem Rady Programowej Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu Opolskiego pomagałem w przygotowaniu planu studiów na nowej specjalności *Język angielski w biznesie* uruchomionej w roku akademickim 2012/2013, a także tłumaczyłem na język angielski i redagowałem – zgodnie z wytycznymi KRK – wybrane sylabusy do instytutowego pakietu ECTS. Ponadto w swoim macierzystym Instytucie jestem zaangażowany w obsługę Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studenta (USOS).

8. Działalność organizacyjna i promocyjna

Jeśli idzie o zadania administracyjne na swojej macierzystej uczelni to obejmowały lub obejmują one takie działania, jak administrowanie strony internetowej Instytutu, układanie harmonogramu zajęć dydaktycznych (podczas pracy w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej UO). Obecnie jestem członkiem Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Opolskiego w kadencji 2012-2016, koordynatorem Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studenta (USOS) oraz e-learningu w Instytucie Filologii Angielskiej, członkiem Rady Programowej w Instytucie, a także jednym z dwóch reprezentantów Instytutu w uczelnianym programie Partnerstwo Wschodnie Uniwersytetu Opolskiego.

Spośród innych działań organizacyjno-promocyjnych chciałbym wyróżnić następujące:

- Współpracownik Sekcji Frazologicznej Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk w kadencji 2011-2014 (<http://www.komjezyk.pan.pl/index.php/komisje-sekcje-zespoy/86-sekcja-frazeologiczna>)
- Członek komitetu organizacyjnego międzynarodowej konferencji naukowej „Tłumacz a komputer” organizowanej w Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu w dniach 20-21.04.2012 r.
- Członek komitetu naukowego międzynarodowej konferencji naukowej „Tłumacz a komputer 2”, organizowanej Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu w dniach 25-26.10.2014 r.
- Członek następujących towarzystw naukowych: *Polish Society for the Study of English / Stowarzyszenie Nauczycieli Akademickich Filologii Angielskiej (PASE)* – od 2009 r., *Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS* – od 2009 r., oraz *Formulaic Language Research Network (FLaRN)* – od 2013 r.

- Prezentacja Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Opolskiego podczas sesji plakatowej na LXVIII zjeździe Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (PTJ) we Wrocławiu w dniach 27-28.10.2010 r. (we współpracy z A. Tabisz i D. Lech-Kirstein).
- Prezentacja Uniwersytetu Opolskiego na Uniwersytecie w Jaen (Hiszpania), 9-14.05.2010.
- Wielokrotne wystąpienia (prowadzenie zajęć warsztatowych i przedstawienie prezentacji multimedialnych) podczas corocznego Opolskiego Festiwalu Nauki w roku 2006, 2009, 2010, 2011 i 2012.
- Uczestnictwo w licznych szkoleniach: XI Dolnośląskie Warsztaty dla Tłumaczy: Tłumacz w postępowaniu karnym. 08/10/2010. Wrocław: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne; Górnośląskie Koło TEPIS: Szkolenie (12 godz.) z prawa karnego, 4-5/03/2011 r. Sosnowiec, Uniwersytet Śląski; XII Dolnośląskie Warsztaty dla Tłumaczy: Tłumacz w postępowaniu administracyjnym. 18/11/2011. Wrocław: Polskie Towarzystwo Ekonomiczne; Udział w szkoleniu pt. „Szkolenie dla opiekunów merytorycznych z zakresu obsługi technicznej platformy e-learningowej”, październik-listopad 2011 r., Uniwersytet Opolski; Udział w szkoleniu pt. „Szkolenie dla opiekunów merytorycznych z zakresu tworzenia materiałów i treści e-learningowych”, październik-listopad 2011 r., Uniwersytet Opolski; XVII Dolnośląskie Warsztaty dla Tłumaczy: Problemy tłumaczenia opinii biegłego rewidenta z badania sprawozdania finansowego. 8/11/2013 Wrocław, PTE; warsztaty szkoleniowe z programu wspomagającego tłumaczenie memoQ (Wrocław, 25/10/2014).
- W ramach projektu SKILLS, realizowanego i finansowanego przez Fundację na Rzecz Nauki Polskiej (FNP), uczestniczyłem w następujących szkoleniach dla naukowców: autoprezentacja dla naukowców (28-29/03/2014 w Warszawie), umiejętności negocjacji dla naukowców (3-4/04/2014 we Wrocławiu); upowszechnianie nauki (*public engagement*) w dniach 26-27/11/2014 w Krakowie; przedsiębiorczość i transfer technologii z nauki do gospodarki w dniach 8-11/12/2014 w Krakowie; zarządzanie projektem naukowym (19-20/01/2015 we Wrocławiu); zarządzanie zespołem naukowym (19-20/03/2015 w Krakowie).

9. Przyznane granty badawcze i stypendia

- Grant badawczy SONATA 5 z Narodowego Centrum Nauki (Nr decyzji: DEC-2013/09/D/HS2/00543) – kierownik projektu. Tytuł projektu: *Zróżnicowanie leksyki i*

frazologii w angielskich tekstach farmaceutycznych: badanie korpusowe (w trakcie realizacji). Budżet projektu: 34 200 PLN.

- Stypendium podoktorskie (CARE *Post-Doctoral Fellowship*) w Centrum Zaawansowanych Badań nad Językiem Angielskim (*Centre for Advanced Research in English*) na Uniwersytecie w Birmingham (Wielka Brytania) w roku 2013.
- Stypendium Europejskiego Stowarzyszenia na Rzecz Badania Języka Angielskiego (*Bursary of the European Society for the Study of English ESSE*) (2012 – Type B – post-doc bursary) na wykonanie projektu: *Patterns of Phraseology in English Pharmaceutical Texts: a Corpus-Based Study of Patient Information Leaflets*.
- Stypendium Fundacji Volkswagena (*Volkswagen Stiftung Bursary*), 2010 r., Uczestnictwo w Europejskiej Szkole Letniej „Kultura i Technologia” zorganizowanej na Uniwersytecie w Lipsku (Niemcy), 26-30.07.2010 r.

10. Doświadczenie naukowe zdobyte zagranicą

- Tygodniowy pobyt naukowo-dydaktyczny w Instytucie Sławistyki Uniwersytetu w Poczdamie (Niemcy), 20-27.11.2006. Przeprowadzenie warsztatów pt. *Национальный корпус русского языка. Пример использования в практике обучения и практике перевода*.
- Tygodniowy pobyt naukowo-dydaktyczny w Instytucie Filologii Angielskiej na Uniwersytecie w Jaen (Hiszpania), 9-14.05.2010 –w ramach programu Erasmus.
- Uczestnictwo w Europejskiej Szkole Letniej „Kultura i Technologia” na Uniwersytecie w Lipsku (Niemcy), 26-30.07.2010 (finansowane przez stypendium Fundacji Volkswagena). Uczestnictwo w warsztatach: *Computer-Assisted Methods in Text Analysis* (Komputerowe metody analizy tekstu)
- Szkolenie w ramach warsztatów specjalistycznych z dziedziny językoznawstwa korpusowego „3rd International Sketch Engine Workshop” na Uniwersytecie im. T. Masaryka w Brnie (Republika Czeska), 21-22.03.2012.
- Tygodniowy pobyt naukowy finansowany przez stypendium European Society for the Study of English (ESSE) w Centrum Badań Korpusowych (*Centre for Corpus Research*) na Uniwersytecie w Birmingham (Wielka Brytania), 15-22.10.2012.
- Pobyt na stypendium podoktorskim w Centrum Zaawansowanych Badań nad Językiem Angielskim (*Centre for Advanced Research in English, CARE*) na Uniwersytecie w Birmingham (Wielka Brytania), 17.05 – 15.07.2013.

11. Praca w redakcjach i radach naukowych

- Uruchomienie oraz pełnienie funkcji redaktora prowadzącego (sekcja językoznawcza) internetowego czasopisma naukowego *Explorations: A Journal of Language and Literature* (www.explorations.uni.opole.pl), publikowanego w internecie w formule otwartego dostępu (Atrybucja Autorstwa 3.0).
- Recenzent (peer-reviewer) dla następujących czasopism naukowych:
 - *Research in Language*⁶ (wyd. DeGruyter & Uniwersytet Łódzki)
 - *International Journal of English Studies*⁷ (University of Murcia)
 - *English for Specific Purposes*⁸ (wyd. Elsevier)

12. Nagrody i wyróżnienia

- Wyróżnienie Stowarzyszenia Nauczycieli Akademickich Filologii Angielskiej (PASE) za wyróżniający się artykuł naukowy przedstawiony podczas konferencji PASE 2013 w Warszawie, która odbyła się 22-24 kwietnia 2013 r. (*PASE Young Scholar Award 2013*). Więcej: <http://www.pase.edu.pl/news.php?id=83&lang=pl>
- W roku 2014 otrzymałem Nagrodę Rektora Uniwersytetu Opolskiego za osiągnięcia naukowe.

Julian Grabowski

⁶ Lista C (ERIH), 10 pkt. w roku 2014 (recenzje wykonałem w 2011 r.).

⁷ Recenzja wykonana w 2014 i 2015 r.

⁸ Lista A (JCR), 35 pkt. w roku 2014 (recenzja wykonałem w 2014 r.).